ИНФЕСТАЦИЈА СО КРЛЕЖИ ОД РОДОТ *TROPILAELAPS*

Латинско име:
Tropilaelaps clareae
Tropilaelaps mercedesae
Tropilaelaps koenigerum
Tropilaelaps thaii

Инфестацијата со *Tropilaelaps* spp. (тропилелапсоза) е болест која задолжително се пријавува во Европската Унија (ЕУ). Според законодавството на ЕУ, секоја детекција мора да се пријави кај надлежните органи.
Од четирите видови на *Tropilaelaps* spp., само *T. clareae* и *T. mercedesae* паразитираат на *Apis mellifera*.
Болеста **не е присутна во ЕУ,** но **постои значителен ризик од нејзино внесување** поради неодамнешното ширење во Централна Азија и Црноморско-Кавкаскиот регион.

Штети во пчелните семејства: Во семејствата со многу крлежи, *Tropilaelaps* предизвикува оштетувања слични на оние од *Varroa*. Морталитетот е висок и кај леглото и кај возрасните пчели, што доведува до слабеење на семејствата, пропаѓање или напуштање на кошницата. **Семејствата на *Apis mellifera* можат да пропаднат за 2-3 месеци по инфестацијата со *Tropilaelaps*.**

Регистрација на пчеларите: Неопходно е **сите пчелари да се регистрирани во национална база на податоци**. Доколку не се познати локациите на пчелните семејства кои се изложени на ризик од инфестација со *Tropilaelaps*, шансите за навремено откривање на болеста, нејзино искоренување или контрола во случај на внесување се значително намалени.

Законодавство на ЕУ: Инфестацијата со *Tropilaelaps* е предмет на надзор во ЕУ, а постојат и мерки за спречување на нејзиното внесување и ширење помеѓу земјите-членки. **Законодавството на ЕУ забранува увоз на пакетни роеви или пчелни семејства од трети земји,** со исклучок на Швајцарија**. Увозот на матици е дозволен само од многу ограничен број земји надвор од ЕУ.** Овие регулативи за увоз претставуваат главна заштита од внесување на *Tropilaelaps*.

Кога еднаш ќе се воспостави, инфестацијата со *Tropilaelaps* не може да се искорени.

Постојаната будност и внимателност се клучни за рано откривање.

Како да го препознаете Tropilaelaps?

- **Крлежот има 4 пара нозе, од кои првиот пар е исправен нагоре, како антени** (a).
- **Боја на телото на возрасните единки: црвено-кафеава**, посветла од *Varroa destructor* (b). Младите крлежи се белузлави (c).
- **Големина: приближно 1 mm x 0.5 mm** (a). Видлив е со голо око, но е помал од *Varroa* (b).
- Телото на *Tropilaelaps* е **подолго отколку широко**, за разлика од *Varroa*, која личи на краба (b).

- Кога се прегледува со лупа, **на стомачната страна има карактеристични хитински плочи** (a).
- *Tropilaelaps* **се движи многу брзо**, за разлика од *Varroa* кој се движи релативно побавно.

Биолошки циклус

- **Развојниот циклус на *Tropilaelaps* е многу сличен со циклусот на *Varroa*, и двата крлежи се размножуваат во пчелното легло**.

Циклусот трае околу една седмица. Возрасните крлежи положуваат јајца во ќелиите со легло, каде што изведените незрели форми (c) се хранат со хемолимфа од ларвите и куклите, предизвикувајќи повеќекратни повреди и пренесувајќи вируси. Размножувањето е можно и без парење (и неоплодените женки можат да положуваат јајца) и без задолжителна форетска фаза на возрасните пчели.

- **Овие особини му овозможуваат да се размножува многу побрзо отколку *Varroa. Tropilaelaps* се храни исклучиво со леглото,** не може да се храни на возрасните пчели **и не преживува повеќе од 6 дена без легло**.

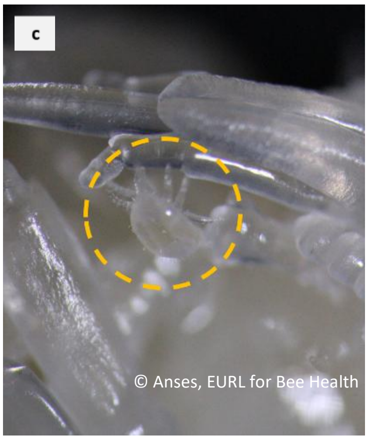

Начини на ширење

Tropilaelaps се шири меѓу семејствата преку возрасните пчели (залетување, грабеж, роење) и преку пчеларските практики (формирање на нови роеви, додавање на рамки со легло и др.). **Главниот и најбрз начин на пренесување на големи далечини е транспортот на инфестирани семејства или пакетни роеви во нови области.**

Како да се посомневате на инфестација?

Клиничките знаци на тропилелапсозата се слични како кај вароозата:

- **Шарено легло** (раштркано легло), со угинати ларви и кукли, продупчени капачиња и, кај силно инфестирани семејства, појава на „ќелаво легло" (отворено легло со кукли) (d);
- **Возрасни пчели или кукли со деформитети:** пр. скратен стомак, атрофирани крилја, деформирани нозе или без нозе (d);
- Пред влезот (летото) на кошницата има **слаби пчели коишто ползат и** не можат да летаат;
- **Мали, брзи крлежи што се движат по рамките, во леглото или по возрасните пчели** (e).

Како да го прегледате семејството?

Главни методи за детекција	*Краток опис*
Преглед на поклопено легло ✓ Висока осетливост ✗ Долготраен, деструктивен за леглото	1) Отворете 100-200 поклопени ќелии со легло, по можност користејќи пинцети со фини врвови (наместо вилушка за отклопување) за да се избегне оштетување на *Tropilaelaps.* 2) Отстранете го леглото од секоја ќелија. 3) Прегледајте го леглото и внатрешноста на ќелиите за присуство на крлежи.
Преглед на материјал од подницата ✓ Висока осетливост ✗ Долготраен	1) Користете лепливи подлоги поставени на дното на кошницата за да ги соберете природно паднатите крлежи. Заштитете ја подлогата со мрежа за да спречите пчелите да ги отстранат паднатите крлежи. 2) Оставете ја подлогата во кошницата 24-72 часа. 3) Соберете го и прегледајте го материјалот за присуство на мртви крлежи.
"Протресување" ◆ Ниска/средна осетливост ✓ Брз ✗ деструктивен за леглото	1) Изберете рамка со поклопено легло. 2) Отстранете ги сите возрасни пчели со тресење на рамката над семејството. 3) Силно удрете со едниот крај од рамката над бел метален сад. 4) Завртете ја рамката и повторете го процесот уште три пати. 5) Прегледајте го садот за присуство на крлежи.
Преглед на возрасни пчели ◆ Ниска/средна осетливост ✓ Брз, не е деструктивен (ако се користи шеќер во прав)	1) Соберете околу 200–300 пчели во тегла. За да ги отстраните крлежите од пчелите, третирајте ги со шеќер во прав, или исплакнете ги со етанол/сапуница.

Совети:

- ✓ Користете челна ламба и лупа за да го забележите *Tropilaelaps* меѓу отпадот во кошницата и другите крлежи што може да бидат присутни (f).
- ✓ За да ги соберете крлежите, користете тенка четка навлажнета со мед или вода, или пинцети со фини врвови.

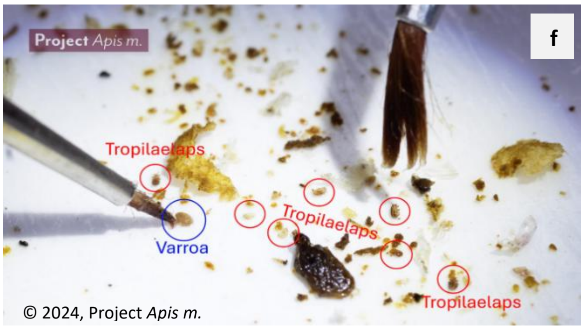

Што да направите во случај на сомнеж?

Веднаш известете го надлежниот орган, што ќе ги спроведе потребните мерки.

Сите крлежи сомнителни на *Tropilaelaps* треба веднаш да се пратат до националната референтна лабораторија и/или до надлежниот орган за **точна идентификација**:

- Наведете што повеќе детали (вашето име и адреса, име и локација на пчеларникот, и др.);
- Користете сад со капаче за собирање и транспорт на крлежите;
- **Не праќајте живи крлежи по пошта**. Прво усмртете ги така што ќе ги оставите во замрзнувач преку ноќ.

EURL for Bee Health, Anses Sophia Antipolis Laboratory (France) - eurl.bee@anses.fr / Welcome to the website of the EU RL for Bee Health! | EURL
Брошура за *Tropilaelaps* – Верзија од јуни 2025. Превод: проф. д-р Александар Цветковиќ, УКИМ – Факултет за ветеринарна медицина во Скопје.